

Секція: Економічні науки

Горбачова Оксана Миколаївна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів банківської справи та страхування
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна*

Філімонова Світлана Володимирівна

*студентка
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Страхування життя відіграє важливу соціально політичну роль, оскільки вона поєднує перспективи для громадян України отримати страховий захист від ризиків, що фігурують, і накопичити кошти, сконцентрувавши їх на заощадження, але не на споживання [4]. Привілеєм при наданні послуг зі страхування життя для суспільства сприяння зниженню соціальної напруги й навантаження на систему бюджетування України. Проте в Україні обмежений попит потенційних споживачів на даний страховий продукт. І саме тому виникає потреба виявлення дилем та проблем, які існують на внутрішньому ринку страхування життя [6].

Відповідно до Закону України «Про страхування» під поняттям страхування життя розуміють тип особистого страхування, який окреслює та передбачає обов'язок або повинність страховика виконати страхові виплати як зазначено в договорі у тому разі, якщо померла застрахована особа, крім того, якщо це передбачено договором про страхування, у випадку,

якщо застрахована особа дожила до завершення терміну дії договору страхування та досягла зазначеного у договорі віку [1]. Роль страхування надає впевненості та переконує громадян в розвитку бізнесу, завдяки переданню за невелику плату відповідальності за результати ризикованих ситуацій страховим організаціям інвестор впевнений в тому, що в разі пожежі, стихійного лиха чи іншого страхового випадку завдані збитки будуть відшкодовані.

Вважаємо, що даний вид страхування дає велику змогу забезпечити раціональне формування і застосування коштів, що призначені для виконання та здійснення соціальних програм.

На відміну від ризикованих типів страхування даному страхуванню притаманні такі властивості: застраховані особи або їхні сім'ї та родичі мають право одержати реальну грошову або матеріальну підтримку у виді фінансового відшкодування і це не передбачає компенсацію завданих збитків; договори страхування життя мають нагромаджувальний характер; для того, щоб зацікавити фізичних або юридичних осіб, які мають намір укласти договір про страхування, страховик вводить у розрахунок страховий тариф та гарантований прибуток страхувальнику, мотивом з'яви якої дохід від інвестиційної діяльності юридичних осіб, що отримали ліцензію на здійснення страхової діяльності (страховиків).

В Україні проблемними питаннями для розвитку ринку страхування життя значний, високий ступінь недовіри до компаній страховиків громадян країни, а причиною цього стали невдалий досвід, необізнаність та незнання останніх про можливості й перспективи збереження коштів та захист їх від несприятливих випадків (втрачання здоров'я і доходу) у майбутніх періодах; нестійкість національної валюти, інфляції, низький рівень доходів при значних розмірах споживчих витрат населення та політична нестабільність [3].

Найважливішими показниками функціонування страхових компаній за останні три роки в Україні, що мають позитивну тенденцію, чисті надходження страхових платежів (премій та внесків) зі страхування життя та рівень страхових виплат зростає, збільшується також і чисельність страховиків, які реалізують життєве страхування, про що свідчать наведені у попередньому розділі дані відомості. Таким чином, плавно збільшуються розміри страхового ринку.

Більш задовільною організаційно-правовою формою на страховому ринку життя в Україні повинна бути акціонерна форма, проте зовсім нещодавно стало помічатися, що кількість компаній і товариств із додатковою відповідальністю слабо збільшується. Це більше пов'язано з ліберальним законодавством у відношенні цієї організаційно-правової форми.

На відміну від інших типів страхування, страхування життя в Україні дотепер знаходиться на етапі становлення. Рівень розширення страхування життя містить тільки 0,01% абсолютно незначну частину у порівнянні з 3,06%, що у Німеччині або 1,04%, що у Польщі. Розгляд даних покриття страхуванням так само вказує на низький ступінь розвитку українського страхування. Експерти оцінили, що на сьогодні в Україні застраховано тільки 10% наявних ризиків [1].

Хоча останнім часом спостерігається прогресивне збільшення показників ринку страхування життя, існують ще проблеми, що перешкоджають розвитку страхування життя: нестабільність політичної ситуації; нестача певних інвестиційних інструментів, а також відсутність гарантій збереження вкладених коштів; негативна історія про страхування життя в Україні; перемини у сфері соціального страхування, які на даний момент затримують розвиток страхування життя; непостійність національної валюти країни, інфляція; дефіцит вільних коштів у підприємств та населення; низька страхова культура населення, страхових посередників і страховиків;

суперечливе страхове законодавство країни та несприятливе податкове законодавство; недостатня місткість страхового ринку.

Рівень заробітної плати та життя суспільства являється головним фактором, що впливає на розвиток страхування життя. Формування добровільного ринку страхування життя у розвинутих країнах почався із заробітної платні на рівні \$500 на місяць. Якщо середньомісячна зарплата громадян країни становить менше зазначеної суми, тоді масового страхування життя не відбудуватиметься. В Україні цей показник не досяг навіть \$200.

Таким чином, для пересічного громадянина України платіж на страхування життя як правило належить до групи так званих відкладених потреб, що достатньо болісно дадуть про себе знати лише в майбутньому та досить часто не усвідомлюються сьогодні. Проте посередники, що ведуть активну просвітницьку діяльність, дозволяють пересічному громадянину країни зрозуміти, що жити потрібно не лише сьогоднішнім днем. Навіть маючи невеликі гроші, бажано думати про завтрашній день та відкласти їхню частину, для того щоб забезпечити себе у майбутньому [7].

Важливо наголосити, що сучасним страховикам не вистачає й потрібних методичних розробок задля підвищення ефективності та продуктивності діяльності страхових компаній. Часті зміни регуляторів страхового ринку не сприяла формуванню в Україні дієвої системи страхового нагляду. Відчувається недостача кваліфікованих фахівців страхової справи, а також ґрунтовних наукових досліджень та аналітичних матеріалів зі страхової проблематики. Немає чіткого бачення стратегічного розвитку вітчизняного страхового ринку і його окремих складових.

Отож розвиток страхування життя супроводжується чималими проблемами нормативно правового, кадрового, економічного, організаційно методологічного, інформаційно аналітичного і технологічного характеру.

Щодо розв'язання проблем розвитку страхування життя в Україні потрібно завзято рекомендувати уряду та парламенту України вжити «таких заходів для виведення даної галузі зі скрутного становища, в якому вона зараз знаходиться:

- 1) дозволити страховим компаніям укладати договори страхування у вільноконвертованій валюті, що забезпечило б більш надійне збереження коштів страхувальників і дозволило б виплачувати гарантований інвестиційний дохід;
- 2) вдосконалити методичку формування резервів зі страхування життя;
- 3) запровадити податкові пільги для страхових компаній при інвестуванні коштів страхувальників, що дозволило б страховикам радити більш привабливі програми нагромадження капіталу;
- 3) запровадити податкові пільги для страховиків, які пропонують програми пенсійного страхування. Такі страхові компанії мають знаходитись в таких самих умовах, що і державний Пенсійний фонд;
- 4) створити податкові пільги для юридичних осіб, що укладають договори страхування життя своїх працівників;
- 5) законодавче врегулювання питань захисту заощаджень громадян країни по довгостроковому страхуванню життя та пенсійному страхуванню;
- 6) використання полісу по страхуванню життя як заставу при отриманні кредитів під покупку квартир, автомобілів, побутової техніки тощо;
- 7) укладання договорів із наданням можливості (перспективи) страхувальнику вибору напрямків інвестування резервів» [7].

Розвиток страхування життя і корпоративного страхування життя зокрема зобов'язаний закрити частину прогалин у соціальній політиці держави, перш за все в системі соціального захисту населення і його пенсійного забезпечення. Таким чином в Україні буде зроблено перші кроки в напрямку перенесення частини соціального навантаження

держави на страхові компанії [2]. Є визнаним факт, що «ринок страхових послуг другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній (СК) станом на 30.09.2019 становила 234, тобто СК "life" 123 компанії, СК "non-life" 211 компаній, (станом на 30.09.2018 285 компаній, у тому числі СК "life" 31 компанія, СК "non-life" 254 компанії). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 9 місяців 2019 року у порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, кількість компаній зменшилася на 51 СК».

Порівняно з 2018 роком за 9 місяців обсяг надходжень валових страхових премій збільшився на 5 686,6 млн грн (16,3%), обсяг чистих страхових премій збільшився на 4 760,9 млн грн (18,8%). Також збільшення валових страхових премій відбулося й по страхуванню життя (на 552,6 млн грн (20,2%)).

Подальшим наслідком переформування галузі страхування життя має стати організація системи недержавного пенсійного забезпечення. Варто зазначити, що «в усьому світі страхові компанії зі страхування життя займають провідне місце в системі недержавного пенсійного забезпечення». Індивідуальне страхування життя, у тому числі накопичувальні програми теж сприятимуть поверненню коштів населення, особливо їх тіньової частини в економіку країни [2].

Враховуючи те, що страхування життя в Україні може стати інструментом соціального захисту та потужним засобом нагромадження коштів для інвестування в народне господарство, створення необхідних умов для його активного розвитку є значущою складовою політики держави [5].

Література

1. Закон України «Про страхування» // Відомості Верховної Ради. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
2. Адамович В. В., Васильчишин О. С. Проблеми розвитку страхування життя як соціально значимого виду страхування / В. В. Адамович, о. С. Васильчишин. URL: forinsurer/public/02/11/23/118. 27.09.09.
3. Копитіна І.В. Страхування життя в Україні: аналітичний огляд і перспективи розвитку / І. В. Копитіна, В. М. Яценко // Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки. 2014. №5.2(101). С. 41-46.
4. Пономарьова О. Б., Красільнікова Ю. С. Страхування життя як форма здійснення заощаджень / О. Б. Пономарьова, Ю. С. Красільнікова // Регіональна економіка та управління. 2015. №2(05). С. 128-131.
5. Радецька О. О. Ринок страхування життя в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О. О. Радецька // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2009. №6. С. 222-224.
6. Стецюк Т. І. Сутність страхування життя: значення, функції, ризику / Т. І. Стецюк // Наука й економіка. Загальні проблеми економіки. 2015. №1(37). С. 154-160.
7. Фурман В. М. Страховий ринок в Україні: проблеми становлення та стратегія розвитку / В. М. Фурман. URL: lib-ru/inode/38207.html. 29.09.09